

Jevgenij Haritonov

Solze na cvetovih

Evo, še nedavno, še pred kratkim je bil ta čas, in je ves izpuhtel, skupine so se pregrupirale, razpoloženje je izginilo in prijatelji so se razšli.

Zdaj so na svetu druge oblike življenja in zame je prepozno, da bi jih spoznaval. PTU, Vokalno-instrumentalni ansambel, Švedska družina. Obkolilo me je življenje, v katerem zame ni veselja. Mladina mi bo porekla: ne zanimajte nas več, toda zelo nam ustrezate za to, da bi nas ljudje laže razumeli. Torej dajmo, pokazali vam bomo našo genialnost, vi nas pa skušajte razumeti. Ko pa bo končno prišel čas mojega nastopa, se bodo razšli ali pa samo zaradi prijaznosti ostali. Pri tem se bodo razbežali ravno *tisti* pravi, ostali pa bodo oni drugi.

Zdaj, ko sem star, ne maram vsega tistega, kar je novo. Oni pa si bodo vruga in pol izmislili, samo da bi nas odrinili. Cvetje se je obrnilo stran od mene, čeprav sem ga posadil z obrazom k sebi, in se je obrnilo k Soncu. Jaz pa sem zanj na drugem mestu.

Nekoč sem se odpravil posedet na svoj grob. Pojest jajce za dobro zdravje. In vidim. In kaj vidim. Ničesar ne vidim. In ne morem videti. Samo slišim lahko. In voham. In kaj voham: k meni leti cvetek, s tačicami maha. Pozdravljen, ljubi cvetek. Kaj želiš od mene? Od tebe želim, pravi, vse tvoje življenje. Na, vzemi moje življenje in mi daj vso mojo smrt. Takrat sem tudi umrl, on pa je na meni zrasel.

Za življenje mi je zmanjkovalo ritma in moči. Rad sem imel negibnost in otrplost. Vedno sem iskal kot, kamor bi lahko prisedel, kjer bi v miru posedel, pokadil, ne da bi se premikal, iztegnil noge. Pa tudi pretegnil. Seveda, vedno je bila prisotna iluzija, da se je treba samo zares zaljubiti in da bo v tej ljubezni tudi upanje – in zagorel bom, zaživel, vzplamenel bo moj pravi nevsakdanji značaj, ki se namreč razigra samo, ko se pokaže prava priložnost. Seveda prave priložnosti ni in ni bilo, da pa bi jo človek ujel, bi se zanj moral boriti, jo znati s čim

pritegniti, toda – jaz tega nisem znal, ker sem ves čas tratil za to, da bi se lahko osredotočil na pisanje. Pisanja sem se lotil, ker se mi življenje na nogah, telovadba, ne bi posrečilo. Družil sem se lahko večinoma z deklicami. Ki nimajo grobih nravi in se ne pretepejo. Bal sem se odmora v šoli, ko se tolpa neotesanih, divjih, brezdušnih, neobčutljivih, duševno nerazvitih dečkov pretepa, in se stiskal k stenam in zapiral oči ali pa sploh nisem hodil ven iz razreda.

(Bomo razvozlavali verigo vzrokov in posledic in ali bomo razumeli, da vzroki niso v vzrokih?) – in tako se pisatelj vse bolj in bolj odtuja od vseh, vse globlje in globlje se zapleta v svoj brezizhodni položaj. Na svidenje. Želim vam, da tudi vi najdete svoj brezizhodni položaj.

Je mogoče, da je v mojem življenju že vse izračunano in znano? In od nikoder ni več kaj pričakovati. Za to so mladi in sveži. Meni pa ostane samo še godrnjanje.

»Radi godrnjate?«

»O, jaz godrnjam kot Bog. Počakajte! Ne odhajajte! Saj vam še nisem godrnjal.«

Danes mi je odbilo sto.

Vse, kar se da povedati, sem v življenju že povedal in premislil. Da, pesnik lahko pove malo in ves čas govori eno in isto. Grozno je brati njegovo zbrano delo. Prav grozno je, koliko se lahko govori o enem in istem!

Da, ne glede na to, kaj govoriš, cilj je samo eden, prebiti se do poštene besede. In to je najslajša sreča. Izreči resnično resnico. Pa vendarle je v vsakem izmed nas zrno neresnice. Vse pa zato, ker je zaradi previdnosti treba vzdrževati dobre odnose drug z drugim.

Komaj da sem se je dotaknil, nežno, da se ne bi, Bog ne daj, v odgovor začela stiskati k meni. Dotaknil sem pa se je zaradi človečnosti, ko sem opazil, kakšnih oči me opazuje, kako to pričakuje. Ona je najbrž pomislila, da nisem eden tistih, ki radi grobo stiskajo. Jaz pa sem se je tako dotaknil pravzaprav ne zaradi človečnosti. Pač pa da ji ne bi pokvaril razpoloženja. Da ne bi v njenih očeh zagledal odkrite nejevolje. In hladu, ker se je ne dotikam.

Malo te prizadane, ko kakšno dekle hodi in hodi za tabo, te ima za božanstvo, si šteje v čast, če te lahko spremlja, poprosi, da prideš na obisk, potem pa nenadoma v hipu zgine. In čeprav ti je do takrat morda že presedla, bi rad z njo znova nadaljeval to okrutno igro. Okrutnost igre je v tem, da si do nje tako sočuten kot ljubezniv, toda zanjo vse to ni to.

Da se do nje obnašaš kot prijatelj; vse to prijateljstvo je le zaradi tega, da bi jo obvaroval pred grobstvo in odkritosrčnostjo, ona si pa že zdavnaj, hote ali nehotе, ravno to želi, čemu tako zavlаčevanje. Ubogo dekle! Saj je bila vajena tega, da se je moškim, fantom, moškemu spolu treba igrate izmikati, ne da bi jim karkoli dovoljevala, da je treba biti ponosna, včasih mu dati kaj upanja, potem pa, ko se on razvname, znova postati nedostopna. Tukaj je vsa veščina, ki se je je že od otroštva učila pri mami, morda tudi od prijateljic, in v kateri mora biti modrejša od kateregakoli moškega, kaže pa, da jo v tej nemoški večini on presega, tako da mora ona sama klicati, namigovati, naj jo povabijo na obisk, se potruditi, da se lahko usede zraven njega! Zdaj so jo zmedli; dobrohotno se ji smehljajo, toda to ni tisto pravo, to ni tisti pravi nasmeH. Kaže, toda ona tega zaenkrat ne more razumeti, da jo je gostitelj povabil zato, ker ni prišla sama, ampak s prijateljico in s še nekim fantom iz iste klape in pozneje gredo vsi spat ločeno. Ona morda še upa, da je to zaradi poštenosti lepo vzgojenega gostitelja. Vse, kar se dogaja, jo pelje v brezizhoden položaj. In ko ji nekdo končno pojasni, za kaj gre, ji na srcu ostane nezaceljena rana, a da bi se čimprej zacelila, sklene, da ne bo več hodila v to družbo, in ob nenadnem srečanju z vami v metroju je seveda ljubezniva in sprašuje, kako kaj živite, toda na svidenje reče nekoliko prej, kot bi bilo treba. Ne gre za to, da bi zaradi tega bili zlovoljni, ampak bi radi nadaljevali to igro, naenkrat si zaželite, vsega vas prežame nelep želja, da bi ona tako kot prej bila zaljubljena v vas, saj ne da bi vas prizadelo, toda vendarle se majčkeno smilite sami sebi, kako to, da niste več ljubljени! Včasih celo pomislite, da bi ji telefonirali pod kakšno ustrezno pretvezo, češ, poslovno, tako, da bi vsaj malo vztrepetala in potem znova iskala priložnost, da bi vas poklicala, vi bi se pa, seveda, zopet pogovarjali v mejah človečnosti. Čeprav je to okrutna človečnost. Toda ugaja vam, da vas nikakor ne more ujeti, v tem je okrutnost te človečnosti; čeprav to čuti. Istočasno pa ne vidi, na čem bi vas lahko ujela; na zunaj ste namreč sama ljubeznivost.

Toda če se še lahko ukvarjam s to igro, torej še nisem povsem izgubil zanimanja za ljudi. In za življenje.

Seveda, navadna ženska, ki mora biti v vaši bližini, to je zaljubljena ženska, ki od vas samih ve vse o vas, in s katero se lahko spogledata zaradi mladega in neumnega telefonista; zaradi fanta pevca (ki v glasu ima nekaj mehkega in gladkega; ima več glasu kot grla; čeprav je še navaden piščanček); zaradi mimoidočega fanta; fanta iz servisa za popravilo hladilnikov. In kako, da se vi ne spogledate s svojim *naravnim* vrstnikom. Ki se mora spogledovati s prijateljem, ko mimo stopi kakšna ženska-kobila. In je vendarle nekako pomembno, prijetno, da je ta vaša zelo blizka znanka, ki tako dobro razume vas in vaša razpoloženja, vendarle zaljubljena v vas, pri tem pa vas je pripravljena ljubiti

platonsko. Čeprav je vseeno boljše, da z njo ne ostaneta skupaj na samem. Ko pa sta skupaj v prisotnosti drugih ljudi, ko ona zna prebrati in razumeti vse vaše poglede na druge in vsa vaša razpoloženja; ko se na primer pogovarjate z nekim mladeničem, ki je prišel v vašo družbo; nekaj zabavnih domislic v pogovoru, iz katerih je razvidno, da vam je fant všeč in da vas ne razume; ko potrebujete nekoga, ki bo opazil vaš mračni pogled; slišala vaše pretanjene pripombe, mimogrede izrečeno, posrečeno oblikovano besedo, ki bo izrazila vse vaše osebne izkušnje. Ki jih ona odlično razume, on pa ne. Boljšega ocenjevalca vaših žalostnih dovtipov, kot je ona, ne boste našli.

Kakšna naj bi bila. Če je že do tega prišlo. Torej, prvič, naj ne bo intelektualka. Ne ženska-prijatelj, ki vse razume prav nič slabše kot ti. Kako naj s tako žensko sploh kaj počneš! Ki je pametna ravno tako kot ti. Bolje, da ni. Potem se še kaj da narediti. Jo priganjati. Ji ukazovati. Jo zmerjati. Morda jo celo pretepati. In jo zaradi tega vzljubiti. Mora biti majhna. In neemancipirana. In seveda mlada. In neumna. Da ji lahko naravnost rečeš, da je neumna. Naj za vsako stvar sprašuje, ali naj jo naredi tako ali drugače. In ko jo dela, naj poje. Potihem naj prepeva, da ne bi motila.

Če pa do nje čutiš človeško spoštovanje, je vsega konec. Kako si človeka, če gojiš do njega spoštljiv odnos in razumevanje, kako si ga moreš predstavljati golega in spodaj. Saj to je naravnost norčevanje z njeno častjo, s tistim človeškim v njej.

Moj znani življenjski tonus je opazil že leta 1961. Kaj bi govoril o današnjem stanju. To se je pokazalo v šoli pri telovadbi in koordinaciji. Zakaj se mi nikoli ne posreči swing. Ljudje swinga so prožni, gibki, čutijo ritem in prek njega in ob njem izvajajo še različne ritmične figure. Hvala Bogu, da se lahko držim vsaj enakomernega ritma. Jaz, ki sem aritmičen.

V skladbah pa se trudim, da bi po kapljicah zbral čim več, da bi ustvaril prizor trdno nasičenega, v kepo koncentriranega, zgoščenega življenja, sebi v tolažbo, ter da bi pokazal ljudem, češ kako trdno, nape-to prožno živim.

Obstaja umetnost, ki je razdrobljena, izrezljana, mnogo mnogo koščkov, vsi med seboj zlepljeni in spojeni v celoto; zbereš najrazličnejše koščke in jim še kaj dodaš. Pravzaprav izdih! pesem! na neki način je to ah! in vse nekako v en mah – to je resnični talent; sicer pa najprej pretanjenost, v redu; da, to lahko opazujemo, ko si nataknemo očala, ali pa zelo pozorno poslušamo, kar se tukaj poslušati da. Toda talent je ah. Talent vas prevzame in odnese na krilih.

Tam pa – o! tam vas tisto zajame in vas kliče s seboj v boj ali

v ljubezen. Tam vas ima, da bi zapeli zraven. Tukaj pa se ne sme in tudi na misel vam ne pride, da bi; pač pa se očarani zatopite v poslušanje. Tukaj je treba prisluhniti tihi in oddaljeni-oddaljeni glasbi, tam pa malodane morate zatiskati ušesa zaradi njenega navala ali pa se prepustiti – a, odnesi me! Tukaj je treba vzeti listič z besedilom in ga pazljivo preučiti, tam pa – o! tam pa si vse zapomniti po posluhu in udarjati po sebi s pestjo, aj, kako ste s tem vse povedali! in se pridružiti.

Tukaj je nekaj zelo redkega, nekaj, kar bi moralo očarati kot življenje rib v akvariju. Češ, pogledjte, kakšna raznolikost. To gledajo in poslušajo kot nekaj, kar je daleč od njih. Tam pa te nekaj zgrabi k sebi, te okuži, izvablja solze, sili, da plešeš in poješ hkrati. Eno se obrača k ljudem, drugo je od ljudi oddaljeno, samo potopljeno v svoj čudoviti skriti vzorec in mora očarati ljudi, ki ga opazujejo skozi steklo. Tisto pa sili ljudi, da skačejo, da jim srca začnejo močnejše biti. V to je treba prodirati in zadovoljstvo je v samem procesu branja in prodiranja. Tam pa tisto samo prodira v vas, vas zajame, prebode in odvleče s seboj; potem se morda pokaže kot prazno. Prehod v pop kulturo. Kolikokrat sem sanjari o tem, da bi zašel tja. – Četudi se naveličaš, je zdaj vendarle – tako! zdaj! S to grobstvijo se nikakršna pretanjenost ne da primerjati. Komaj je pri meni nehala peti Pugačova, je deset oken naprej znova začela.

Ne, sladka ljubezen, ko koprniš, ni mogoča. Zame, izbirčnega. Stanovanje imam, večer je, poletje je, mladosti je bolj malo, pravega gosta pa ni. Tak bo ostal spomin na štiri mesece. Čedalje bolj neresničen. Ki pozablja, da tudi tisto, kar je bilo, ni bilo tisto pravo. Ne, ne, vsaj to, to mi pustite, da mislim, da je bilo, in bo ostalo, kot da je bilo. Čeprav me je motilo pri pisanju in nikakor ni združevalo vseh niti mojega življenja. Zato, ker pri pisanju moje vrste nič, kar mi ne dovoljuje, da bi živel sam, ne združuje. Razen če mi uspe, da si bom omislil mucka in ga začaral v sedemnajstletnega učenca iz desetega razreda. Podobnega meni (vendar nekoliko lepšega). Poštavi bi mu krožniček v kuhinjo, vsako jutro bi ga peljal na sprehod. On bi praskal po vratih, me pričakoval, ležal ob mojih nogah zavrt v klobčič, ko pišem te besede. Jaz pa bi opravljal poskuse na njegovem telesu in osvobajal svoje srce očitkov.

Potrebujem mlajšega brata, ki potrebuje starejšega brata.

Zaslišal sem, kako se odpirajo vrata, in prišel sem jaz. Pristopil sem k sebi, objela sva se s suhimi previdnimi telesi, bala sva se, da ne bi bila preveč strastna in zlezla drug na drugega, tako blizka človeka, ki drug o drugem vse vesta, resnična ljubimca. Midva sva imela skupno otroštvo. Samo otrok ne more biti.

Nekoč sem prispel iz enega sveta v drugega in tako živim na prelo-

mu dveh svetov. Svet družine, zvestobe, skrbi zame in svet brez družine in zvestobe; prepuščen sam sebi.

Strahota. Starost se bliža. V njej so starci nasploh podobni staršam, stare ženičke pa starčkom.

Nekaj (znano je Kaj) preprečuje, da bi se lotil dela, domnevno dobrega in uspešnega; v življenju ne bi smelo biti ničesar, nikakršnih uspešnih del in tesno zaprtih krogov ljudi, in takrat! in takrat!

Šele takrat bi se v duši pojavilo tisto, kar je potrebno. In ta bledica na lastnem obrazu. Ne glede na rdečo pego na nosu, na primer.

Če pa *bi*, potem bi vse. Življenje bi krenilo po drugačni poti. Toda *bi* ne obstaja. Ker je žalost moj dom.

Ah ne, zame sreče ni, ne morem je čutiti. Ves čas jo, ne vem zakaj, vidim z napačne strani, in to brez razloga; in se jezim, ker vem, da brez razloga: in vem, da vsega ni treba vedeti, pa vendarle vem.

Zdi se, da sem se včeraj povsem približal temu, kar bi bilo treba, pa nič, zatrl sem to zavoljo znanosti.

O, hudič moj. Kdaj se bo že odlepila od mene.

Vse so oblike, vse so soodnosi med predmeti, za kakšne predmete gre, pa ji je vseeno. Vse so funkcije in sheme. Morda je v tem neki duh, toda duše ni! In srca ni! Kajti srce mora k nečemu prirasti. In ne k čemurkoli, temveč k temu: kdo si, kaj ljubiš, zaradi česa se zjočeš, zaradi česa zapreš oči, ko si srečen, kaj so te kot otroka naučili, koliko so te razvajali v otroštvu.

Človek se mora na nekaj vezati in sprejeti neko vero. Toda ne na karkoli in ne kakršnokoli, ampak ravno to in ravno na to. Našo vero in na nas; če pa kakršnokoli, potem te, na primer, lahko vzame Hudič. Z nami pa je Bog. In ne na primer hudič, pač pa Hudič. Z nami pa je Bog, Bog, točno tale, ne pa kakršenkoli. Jaz nisem matematik!!!

Ohraniti nacijo. Ohraniti ljudstvo. Zakaj obvezno ohraniti? Zakaj ne dovoliti dotoka nove krvi? Kaj ne bo pri tem prišlo do izroditev in odmikov? Zakaj se želi vsak samostojen organizem, vsaka osebnost ohraniti? Je tak zakon? V vsakem primeru, če je nad tem zakonom še neki zakon, da se vsak samostojen organizem mora odpreti zaradi izmenjave snovi, mi se ne nameravamo dvigati do tega zakona nad zakonom, pač pa smo se dolžni pokoriti samo instinktu, ki je v svojem bistvu zakon samoohranitve, in ne dovoliti, da razpademo. Tako je, če razumemo z umom. In s srcem. (Saj Bog ni zaman v nas vsadil judofobijo.)

Treba je bilo biti vojak. Vsako leto rekrutirajo nove. Za Domovino. Predpisov si gotovo nisi ti sumljivo izmislil.

Človeka nič ne zagreje tako kot spretni gibi mladih ljudi, kako skačejo, besnijo, se obešajo na podboje, se prekucavajo, majice se jim dvigujejo, hlače drsijo navzdol do trtice, rekordi njihove drugačne ognjene energije. Tam, kjer sta zdravje in mladost, tam je vojna!

Predstava o sreči.

To je, na primer, oditi v javno kopališče in se preprosto in lahko s kom spoznati. Toda žal ne znam začeti pogovora. Tukaj je treba biti zvit. Ne pa tako kot sem nekoč še devetnajstleten na železniški postaji stopil k nekemu privlačnemu božanstvu, da bi ga pošteno prosil. Gotovo je mislil, da sem bolan. Treba je biti zvit in znati z ljudmi. To nasprotuje Duši Pesnika. Toda kako, kako? In ne smemo se preveč zasanjati, zamisliti, preveč siliti vanj, ker se bo sicer vprašal – zakaj bi se tale rad pogovarjal z menoj? Ni se treba bati, da bo grobo odgovoril ali se posmehoval, ni se treba bati, da se bomo opekli. Zavedati se je treba, da osvajanje, dvorjenje ni stvar prefinjenosti, temveč zahteva iznajdljivost in tudi dobrikanje, morda celo tudi najbolj navadne, vsakdanje prostaške izraze, treba je vedeti, kaj si ljudje dandanes želijo, treba je vedeti, kako nadaljevati pogovor, kaj pa drugega. Kot na primer B., kako jih zna obdelati v avtobusih, v gneči jim takoj položi roko tja na zadrgo in se temu pogosto dvigne in se še sam prižme, petnajstletnik, če pa se odmakne in reče kaj grobega, se Borja ne da zмести, še sam preide v napad, češ, za kaj prosim gre? Če naj verjamemo njegovemu pripovedovanju. Torej javno kopališče. Treba je znati, znati. Ne biti v zadregi, ne, temveč urno prisesti in začeti pogovor. Če odgovori z grobstvo, je najboljšo oditi, ne počutiti se premaganega in užaljenega v svojem dostojanstvu. Evo, to je življenjska sreča, to, da ujameš divjačino z lastnimi rokami, jo sam osvojiš, ne pa da je od kogarkoli in da potem neka pripade tudi tebi, nekdo je nekoga našel in potem še tebi naredil uslugo. Ti sam, sam moraš iskati. Ne bodi Čehov, človek iz posrane lupine. Toda potrebni so močni živci. Ne smeš se predajati brezizhodni nemi žalosti, ampak delovati, delovati, se približati, otipati, biti izvidnik, Jack London, celo prevarati, kaj obljubiti, vzbuditi zanimanje; delovati! In se ne zadovoljevati z lepoto lastne žalosti. Saj je ta hip nihče ne vidi. Ne pa tako, kot delam jaz, vse na osnovi človečnosti. Bojda osvajam z razumevanjem. Tako si poln razumevanja, da nenadoma njemu ni do tega, o, ne bom, seveda ne bom. No, in – kdo ima korist od tega? Sedaj pa o iskanju in gnili morali čakanja. Odkrivamo zadovoljstvo v tisti domnevni privlačnosti tragične poze Smrti v Benetkah. V resnici gre samo za strahopetnost in nepodjetnost. Saj opazovalcev tvoje tragične paralize in brezupnega pogleda na ljubljeno bitje zdaj vseeno ni. Morda samo še kje v teatru lahko prikažejo Fedro, otrplo

v brezupu svoje strasti. Fedra pa bo, v naporu, da bi dosegla svoje, vsaj videti lepa; mimogrede, vse je premagoval spanec in so odhajali z Družinskega portreta v interieru. Komu je še do tega, da bi gledal nekega plemenitega starčka, ki ne ve, kaj bi rad, če pa kaj bi, zakaj se ne izjasni. Boji se, da mu bodo zlomili stare kosti, boji se, da ga bo kdo poimenoval z grdo besedo. Sam pa seveda misli, da preprosto ne želi prizadeti mladega človeka, da se tako obnaša zaradi globoke uvidevnosti in popolnega razumevanja, da mladega človeka zanima nekaj povsem drugega. Dobro, recimo, da ju res zanimajo različne stvari. Toda starčevska nepodjetnost in neuspešnost sta brezupno dolgočasni. In v vseh vzbujajo potrnost, nihče ga ne želi posnemati. Da, tukaj gre še za nekaj: dolgo premišljuješ, kako začeti, kaj reči, dolgo pričakuješ; upaš, da te bo sam opazil in nekako začel pogovor. Toda nikoli ne bo opazil in še manj odgovoril. On ničesar ne potrebuje. Treba je začeti takoj, brez zavlačevanja. Bolj boš zavlačeval, tem bolj boš otrpel – češ, zdaj je res nerodno začenjati z razgovorom, on je že opazil, da ga ves čas gledam in gledam, da se nekaj obotavljam. In seveda je treba vedeti, kje so mesta, kjer jih lahko poiščeš. Povejmo, na primer, da je bilo neko deklet s pozdravi od Ljoše, za določen čas se je zaposlilo v tovarni »Zarja«. Tako kot so nekoč dekleta z vasi prihajala, da bi se zaposlila kot gospodinjske pomočnice, samo da se zdaj zaposlujejo s posredovanjem tovarne »Zarja« kot zunanje gospodinjske pomočnice. Ni presenetljivo, da jih je pogosto sram pisati domov, kje delajo. In tako živijo, ta mlada neporočena dekleta, kako je to ljubko, v domu, najpogostejše jim dajo skupno stanovanje s kuhinjo, kopalnico in tremi sobami, v vsaki živita po dve dekleti. Kaj pa fantje, sem vprašal, ali oni tudi prihajajo delat za določen čas k vam, v »Zarjo«? Ne, fantje ne, vsa dela so za dekleta, fantje čistijo tla in pomivajo okna, za nedoločen čas, ker so Moskovčani. Pa se torej vrnimo k problemu poznanstva. Treba je poklicati npr. čistilca tal. Naj si sleče srajco in jih namaže. Poskrbeti za glasbo, naročiti pri Saši kakšne najnovejše skupine. Ponuditi mu pijačo. Slike na stenah bodo same zase zadosti zgovorne in bodo spodbudile začetna vprašanja. Pri sebi doma je laže vzbuditi zanimanje. Na telefonski centrali vedno delajo čudoviti mladi ljudje, mladeniči. Toda oni hitro popravijo telefon, tukaj pa je treba dolgo loščiti, imel bi zadosti časa, da nastavim past. Toda škoda je, da niso za določen čas! kje najdeš prišleke? V ZPTU-ju.* Toda kako priti do njih. Še dodatna pot. Poleg študentskega doma je menza, kjer kosijo, v menzi so stranišča, treba je napisati svojo telefonsko. Za vsak slučaj se ne podpisati s pravim imenom. In me tako nekoč pokliče neki mlad glas, glas, ki notranje prežema z upanjem, in sprašuje po Viktorju. »Viktor? Tukaj ni Viktorja, zmotili ste se, žalostno odgovorim.« In spet kliče: »Viktorja ni?« »Katero število ste poklicali?« »To in to.« »Vse je pravilno, toda Viktorja tukaj ni.« In še drug glas se je oglasil

* Zvezna poštna telefonska uprava (op. prev.).

čez teden in tudi on je iskal Viktorja. (Ste opazili, da v pavzo med dvema dolgima znakoma gre šest kratkih? V enega dolgega pa najbrž trije kratki.) Toda moj Bog, kaj sem naredil! Poleti sem se pod svojo številko podpisal kot Viktor in potem pozabil. Poleti so se študentje razšli in se zdaj, na začetku šolskega leta, vračajo. Morda bi bilo treba poiskati vojaško enoto in preučiti njihov režim življenja, kdaj imajo prosto. Morda bi se tudi tam kje v bližini dalo zapisati številko z odprto ponudbo. Ali poleg Suvorovske vojaške akademije. Ko sem se nekoč na poti iz Kaluge sprehodil po celi prazni kompoziciji – in naenkrat! v enem izmed vagonov! sami gojenci vojaške akademije! Usedel sem se na prosto klop. Neki človek je tudi šel mimo, opazil gojence in se hotel uvesti na tisto klop, kjer so oni sedeli. »Je tukaj prosto?« je vprašal. Oni pa so ga seveda takoj začeli grdo in nezaupljivo gledati – saj je povsod vse polno prostih mest. In vendarle je pokazal pogum. Nasploh je treba hitro reagirati. Začeti pogovor brez predhodnega premišljevanja. Dlje ko premišljuješ, teže ti je začeti. In ne smeš se bati, da se boš opekel. No, in kaj? Vstal sem in odšel naprej. (Odšel in se zjokal.)

»Oni«.

Torej, za vsakim oklepom moškosti vsakdo skriva svoje mehko, občutljivo srce. Razumete, da bi se nekdo odprl kot cvet, ga je treba spodbujati, mu pritrjevati, ga hvaliti. In tako se, evo, vsak človek morda želi odpreti, toda zaradi previdnosti, da se kdo ne bi s tem okoristil v njegovo škodo, se ne odpre. Da bi se zaščitil, je ograjen s trdnim samoobrambnim oklepom.

Veste, v življenju nastopi obdobje, ko bi se dečki radi božali in ljubkovali, in ker dekleta še ni pri roki, hočeš nočeš sedi on objet s prijateljem ali se mu razteguje na kolenih, toda to ni, ni homoseksualnost. To samo pomeni, da ne ve, kaj bi s svojo toplino. In se začasno prižme k prijatelju. Jaz pa iz te začasnosti nisem več hotel oditi. Jaz sem v tej prelepi začasnosti strastno hotel ostati večno.

Torej ONI. Indijanci, mornarji, oni imajo radi potovanja. Kako naj bi jaz zadovoljil njihov notranji svet? Ko pa imamo različne (svetove). Nam je ta ljubezen do pustolovščin, do jader, tuja in se ob njej mrščimo. Ne beremo njihovih knjig. Votline, Indijanci, pirati in podobne neumnosti.

Čeprav imajo nekateri med njimi roznata lica, se takoj vidi, da so jim duše kmetavzarske, in čeprav sem bolj izkušen in starejši od njih, imam dušo nežnega fanta, bojazljivo, trepetajočo, toda nevidno pod pokrovom surovih oči v očesnih votlinah, oni pa – oni so na videz mladi in krhki in lahkotni, toda znotraj je jedro kmetavzarja. Če bi mi bili vrstniki, bi se mi oni posmehovali, še od majhnega bi težko shajali skupaj, ni prostora zame med njimi, ne prenašam jih, gabi se mi njihova topost in duševna zaostalost, njihove zgodbe o popivanju in avtomobilih. Nimajo: krotkosti, pretvarjanja, lokavosti, strahu, da so odvečni,

obzirnosti do drugih – kaj si bo o meni mislil, se mu ne bom zazdel neprijeten. Oziroma, vse to je, toda vseeno ne to in ne tako, kot je treba. In njihove zabave: kako so na vasi pijani pregnali raco iz ribnika na breg in ji zavili vrat (eno njihovih deklet je nežno reklo – konjeder-ci) in ni jim bilo žal ne race ne kmetice, lastnice race.

Da, nekoč v določeni starosti je bilo treba nekaj premagati, povzeti se na bradljo, ne se bati padca. Toda moj Bog, kaj, ko se potem pojavi vzhičenje nad tistimi, ki ničesar niso ne premagali ne zmogli in so si upali ostati slabiči. Kako čudoviti junaki šibkosti!

Branje me je naredilo zasanjanega; oziroma obratno, pomanjkanje nagnjenja k živahnim igram me je pregnalo med bralce in sanjače. Kakorkoli se vzame, krog je sklenjen. Začel sem živeti v sanjarjenju. Z leti se je zgodilo še to, da se je upanje zmanjšalo. In povsem izginilo.

Oj, kako me privlači ležišče. Tako me vleče, da bi se ulegel nanj. »Pozdravljen, Divan Odejalič!«

»Pozdravljen, Rjuhan Človekovič.«

Razmišljanje me je privedlo do tega, da sem zvonec na vhodnih vratih povezal s stikalom poleg svoje postelje, in ko sem tako ležal v temi in tonil v sen, sem pomislil, zdaj bo nekdo prišel k meni, in sem na skrivaj pritiskal na stikalo, in se je v tišini razlegalo ostro zvonjenje. Tako sem se igral s svojim srcem in ono je, resnično, zastajalo.

Vnaprej se je treba pripraviti na hudo, potem se ga laže preživi. Ko sem bil majhen, sem vedno, ko sem vtikal noge v superge, pomislil, kaj, če se je vanje skrila miš? Za vsak slučaj, če je tam, se ne bom nepričakovano prestrašil. Če pa je ni, in je seveda tam nikoli ni bilo, bom pomislil, no, evo, hvala Bogu, da je ni. Toda to je slabo zato, ker si v duši vedno pripravljen na miš in nikoli nisi miren. Tudi zdaj, ko dvigujem slušalko, sem pripravljen na to, da me kliče preiskovalni sodnik. Če me ne, vseeno, hvala Bogu. Za vsakdanji mir je škodljivo, če v duši živi preiskovalni sodnik. Če pa smo kristjani, je tudi potrebno, da se vse življenje čutimo obtožene in se ne smemo veseliti.

Pišeta se dve nelažnivi knjigi, pišemo ju in oni pišeta za nas. Mi, kuhinjski pisatelji pišemo v sobi in v kuhinji beremo gostom, še bolj skrivna knjiga se piše o kuhinjskih pisateljih pri n j i h in jo hranijo za sedmimi pečati in nihče je ne bo nikoli prebral.

V teh knjigah sta dve pglavitni vprašanji: kdo je kriv? in kaj storiti? In dva odgovora: nihče ni kriv in, kar je najpomembnejše, ničesar ni treba storiti.

Pisatelj si mora dobro predstavljati razpored sil v mestu, zato da bi KGB zamikalo, da ga ujame. Saj mu že s tem, da vas je spoznal, delate uslugo. Vsi, za katere se zanima KGB, so že njegovi pomočniki. Brž ko vas pokliče, to pomeni, da je vsaj zvedel za vas.

Toda ni treba misliti, da, če so oni, smo tudi mi; saj (kaj saj?) A! Saj oni (njim) nam (mi) – kaj mi? kaj nam? O!

Jutri bo spet tisti poklical (Ječar).

Morebiti me zaprejo, morebiti tudi ne, toda v strahu me morajo držati.

Kitaro sem podaril Gulji, zato da bi mi odnesla rokopise na Zahod. In zato sem bil trikratno, desetkratno kaznovan! Zaradi tega, ker sem ji podaril kitaro, ki je bila meni podarjena, in zato, ker je nisem podaril kar tako, ampak zato, da bi mi odnesla rokopise. In zaradi tega, ker je po vsem tem v meni umrl pevec. Tako se nisem naučil igrati na kitaro in se nikoli ne bom naučil, ker je zdaj nikjer več ne morem kupiti. In mi ne preostane nič drugega, kot za vekomaj pisati samo pretanjeno prozo, ki je za preprosta mlada srca nezanimiva. Pesmi pa bi vsi imeli radi. Kako je Bog natančno določil mojo usodo!

V meni

je umrl

pevec.

(Kra! Kra!)

Ne, to vendarle ni talent, ko nas neki mlad človek preseneča s svobodo, s katero lahko v hipu zapoje ali načečka kup verzov.

Talent je zvestoba. Ko se nič ne posreči, pa vendarle ničesar drugega v življenju nočeš delati in tudi ne boš, pa naj se ti vse življenje nič ne posreči.

O, ko bi vsaj en list napolnil. Že misliš, da ga v luči zastavljene naloge nimaš s čim napolniti, ampak ko bi ga samo napolnil. Še tri petine strani je ostalo. In jaz je ne bom napolnil. Samo z besedami, česar ne delam. Evo, kaj pomeni šibkost (herojska). In nihče moje šibkosti ne bo razumel. Bo kdo preučeval moja dela? Seveda ne bo. Ne, tukaj je nekaj bolj pomembnega, kot bo ali ne bo. Čudaško delo (so pomislili o meni, ko so videli, da si v presledkih nekaj zapisujem na listke; Ej, ti, na balkonu, zadaj za mačehami). Bolje bi bilo, ko bi jaz kaj pomislil o njih. Uf. Hvala Bogu. Ne, še ni hvala Bogu. Evo, še dve vrstici dopišem, pa bo hvala Bogu. Zdaj še eno. Zdaj še eno polovico. Zdaj se ne ve več, koliko. Zdaj je že končano.

Prvih pet let sem pisal eno pesem mesec-dva; nekoč sem pisal pesem pol leta – in pri tem sem se samo s tem ukvarjal, nisem hodil ven, nisem se zabaval, samo pisal sem jo pol leta in nekaj tudi napisal. In nikoli tega nikomur ne bi povedal, da je pri meni za vse potrebno toliko napora. Sedaj pa sem navdušen nad tem, kakšno nadpovprečno sposobnost vztrajati sem imel.

Saj se vse, kar se je dogajalo, še naprej dogaja: ukvarjam se s tem, da veš čas nekaj premišljuje in premišljam; ves čas o enem in istem, o enem in istem, in šele takrat, ko ne več o enem in istem, to opažam in vnašam v zbornike. Glejte, tako delujejo samo novosti in svežina.

Jaz sem miška. Hitro hitro tekam, iščem prepečenček.

Koliko usedlin, nepotrebnih, ki otežujejo celo življenje. Potrebna pa je neobremenjena, svetla struktura, četudi z vijugami. In potrebni so tudi otroci.

Torej: oženil se je z žensko. In je z njo dobro živel. Rodili so se jima otroci. In otroci so bili dobri. Opravljala sta koristno in zanimivo delo in sta bila večkrat pohvaljena. Pomagala sta drug drugemu in sta drug drugega ljubila. In je Bog ljubil njiju. Imela sta prijatelje, ob praznikih so se zbirali.

Stanovanje pa je propadalo, ni bilo več tako kot takrat, ko sta se vselila. Moj Bog, kako je vse minljivo. Kako nič ne more biti večno.

Brez položaja, brez zvez, kam usmeriti sina. O, ne, v PTT šolo že ne. Npr. sin se noče učiti. Sin je zašel s prave poti. Sin nima sreče. Z ženo sva se trudila, da bi odrasel, se izsolal, postal spodoben človek z visoko izobrazbo, z dobrim poklicem, njega pa so zapeljale zabave. In kaj naj z njim narediš. Morda se bo po vojaščini spametoval, se vpisal na fakulteto, kot pesnik, samo še tega bi se manjkalo, kot genij. Naj se ukvarja s čim zmerno, brez skrajnosti. In naj nama naredi vnukov, midva se bova tako veselila.

Jaz pa, vidite, nisem narodil otrok in nisem (zaenkrat) razveselil svojih staršev, naj se ne zgleduje po meni.

Zasanjal sem se v kariero ne-genija; človeka, ki pošteno opravlja svoje delo. Utilitarno obdobje zahteva strokovnjake. Da, otroški pisatelj. In bom ponosen na svoje uradne uspehe. Poleg tega, kako vzvišena usoda: vsajati s pisano besedo meni ljuba razpoloženja v tiste, ki bodo nekoč postali mladeniči.

Saj vse, kar se je dogajalo v otroštvu, pozneje iz tebe naredi odraslega človeka. Kako pomembne so zame bile otroške predstave Švarca, hudič ga vzemi, ker je Žid (Bog z njim), z njihovo mehko in zabavnostjo, in s prisrčnostjo. (Niso samo Goli kralji in Zmaji proti oblasti.) In Gajdar in Maršak. In tako utilitarno delo ni sramotno. Otroci bodo v mojih rokah. In bodo govorili z mojimi besedami.

Šibki dečki (in deklice), razširite, prosim, govornice, da sem tiran. In vas bom ljubil.

Torej, n j e g o v a mama je osamljena ženska, kadi, ljubezen je zanjo nad vsem, so take priletne ženske in celo matere sina edinca, ki želijo pokazati, kako svobodnih nazorov da so, da niso kot druge in da jih to dela lepše – da, jaz nisem kot druge matere, jaz pač vse razumem, naj tudi on ne bo tak kot so drugi, pomembni sta samo svoboda in ljubezen, vseeno do kogarkoli, da, četudi do moškega, no dobro, pa kaj, tudi jaz sem, evo, ženska, ki kadi in vse razume, in ne hodi spat prej kot ob treh ponoči. (Groza, kako je to neumno. Mati mora biti uzda.) Torej tako je to. Ima mladega, ženskastega sina in jaz, na primer – da, prihajam k nji-

ma in tam tudi prespim, in midva z materjo sva skorajda v dogovoru, materi je všeč, da ima njen sin tako prijetnega moškega. Posvetujeva se, kaj naj narediva z njenim sinom, da ne bo zašel s poti. Da bo z dečkom vse v redu. Jaz sem njej kot zet. In ona se s sinom na skrivaj, da jaz ne bi vedel, dogovarja, kako se je treba obnašati z moškim. Kot bi mu dajala ginekološke nasvete, nabavlja mu najboljši vazelin. Ne, gammelisovo mazilo, proti vnetju in za zmehčanje sfinkterja. Saj nista kot mati in sin, ampak kot dve prijateljici. Poleg tega sva midva s taščo na družinskem posvetu sklenila, da se fant mora odločiti. Za ta korak. Skrbno sem ga odpeljal k pravemu kirurgu. Na Madžarsko. Midva z materjo sva bila zelo razburjena. Toda vse se je dobro končalo. Posušeno odrezano stvar pa sem jaz začel nositi v medaljonu v spomin na našo žrtev.

1. »Tepel me je in me o vsem poučil. Potem me je izročil Gruzincu, ta pa je z menoj delal, kar je hotel. O, z moškimi je treba znati. Na tem področju mi ni bilo enakih. Za menoj niso hoteli nikakršnih deklet, tako sem jih znal razgibati. Pri moškem sem poznal vsak živec in sem znal nanj tako igrati, da je ječal in izgubljal zavest. In sem ga lahko prosil, kar sem hotel. Četudi zvezdo s kremeljskega stolpa.

Fukal me je do krvi, do izgube zavesti in me vsega naučil – in zato sem mu zdaj hvaležen, ker mi potem v moji umetnosti ni bilo enakega. Kako me je učil? Tepel me je, če mi ni prišlo skupaj z njim. In če mi je prišlo, me je tudi tepel. Toda jaz sem se za vekomaj naučil, da mi pride, ko moškemu prihaja v meni. Nekoč me je vsega pretepel s kurcem, počasi. Razvleče kurca (stoječega) in me takooo počí po nosu ali mi prisoli zaušnico, jaz pa tiščim oči skupaj, kot mucek. Naučil me je, da sem se odzval samo na žensko ime. Da se z dušo in s telesom zavedam, da sem ona. Nikoli me ni spraševal, ali si želim ali ne, oblastno bi me zagrabil in me porinil k svojim nogam. In me potem spet tepel. Tako da so tisti, ki sem jim potem ustregel, noreli in mi poljubljali tisto luknjico, v katero so tako radi lezli s svojimi odurnimi klobasami. Tisti pa je bil pravi moški, samo tepel me je in me učil. In me je še prisiljeval, da sem mu prinašal jermen, poslušno spuščal hlače in se ulegal pred njega z ritjo navzgor. To je bila moja šola. Potem se je začelo življenje, za katero sem se izsolal. O njem veste vse.«

(Brez hlač, roman)

2. V nekega mladega človeka se je nekdo iskreno zaljubil, njemu pa (ml. človeku), no, enkrat mu je zadostovalo, ta pa ves čas telefonari, rad bi prišel, ta ml. čl., pa, no, ničesar več ne potrebuje, zabava ga samo, da se mu preprosto vdaja, brez ljubezni, da se vdaja kot kurba. Vdajati se je prav res prijetno, toda ko se mu enkrat vda, je konec, več kot to ni potrebno, samo da čim prej odide. Ta pa vsak dan kliče, na vsak način bi rad prišel. Takrat mu je moral natvesti zgodbico o tem, kako je sklenil, da bo začel živeti z neko žensko. Češ ona me že od nekdaj ljubi in

ravno zdaj sva spet skupaj, kaj morem. In ves čas se je nanjo izgovarjal, ko je ta klical, češ ne morem, ona je doma, tudi govoriti ne morem s tabo, oprosti. Toda ni več mogel zdržati, ko je ta spet poklical, mu je rekel, pridi, medtem ko je čakal, pa se je razvnel s takimi fantazijami (o Gruzincu) in ni več zdržal in se je odločil, da si ga bo vrgel na roko, dokler tisti ne pride. In ko mu je prišlo, je pomislil, kaj mu bo zdaj tisti, celo noč bo ležal zraven mene in silil vame s poljubi. Naj gre nekam! (Ta pa že gre, se približuje. Prihaja, slišijo se koraki na stopnišču.) In takrat mladi človek hitro ugasne vse luči, na vrata z zunanje strani pa obesi listek, oprosti, zaman sva se zmenila, nepričakovano sem moral oditi. Ta že zvoni na vratih. Mladi človek stoji v stanovanju z druge strani vrat in ne diha, počepne do tal in začne mijavkati, kot da sta si z dozdevno ženo, o kateri mu je toliko natvezil, zavoljo družinskega življenja omislila celo mačko. Kot da sta odšla, in mačka, sama, mijavka. Tako se je on(a) tisto noč obvaroval(a) razvrata; morda celo s pomočjo križca, ki si ga je, ko je ta pozvonil, pripel(a) – čeprav resda samo za okras.

To sem torej vendarle JAZ ali NISEM JAZ (sem na primer rekel jaz, ko sem vrgel pogled na svoje čačke). Kot bi bil jaz. Toda tudi nisem jaz. Če bi bil v časopisu, med drugimi pisatelji, potem bi to bil jaz, toda takole, na tem neobljudenem otoku in nikogar več ni v bližini, sem to vseeno jaz, in zato nisem več jaz, ampak na splošno.

O, zakaj, zakaj ne morem za zmeraj odleteti v lepoto čudovitih besed. Besed brez žalosti. In golobjih. In oblakojavorastih in dušezvočnih in svetloobrvorjavih in kodrastosladkih sedemnajstojesenskih in zvezdnordečemornarskih.

Nehajte že enkrat dvomiti. Vse, kar napišete, bo čudovito (in vse, česar ne napišete, še bolj).

Prevedla Vesna Periček